

ning og endelig de lutherske tilføjelser i udstyret, er den et udtryk for kirkelivet gennem tiderne.

Helge Søgaard

Karsten Christensen: *Om overleveringen af Sven Aggesens værker* (Skrifter udgivet af Det historiske Institut ved Københavns Universitet – bind X, 1978). 91 s.

Middelalderens historiske litteratur hviler på et skrøbeligt grundlag i sin overlevering. Hvis ikke Christiern Pedersen ved et beundringsværdigt arbejde havde kunnet udsende sin Saxo-udgave 1514, ville man kun kunne have anet dette værks betydning gennem nogle få fragmenter og det kompendium, der hører sammen med Jyske krønike. På samme måde med Sven Aggesens værker, som sammen med Saxos arbejde står som et bevis for den renaissance i historien, valdemarstidens kulturopsving fremkaldte. M. Cl. Gertz har ment, at der har været to recensioner af Sven Aggesens historie, hvoraf den ene var en fejlfuld afskrift af Lyschander fra ca. 1570, den anden tekst, der vist i slutningen af det 13. århundrede er blevet omarbejdet. Den skal være brændt 1728, da så meget andet historisk materiale blev ødelagt, men var heldigvis blevet udgivet af St. Stephanus 1642. Gertz udgav begge tekster efter at have foretaget en skarpsindig restitution af den første.

Nu har Karsten Christensen gennem en meget energisk gennemført undersøgelse søgt at vise, at der kun har været et håndskrift af Sven Aggesen, det samme som Stephanus udgav, men at det er ham, der har foretaget de store ændringer, og at det derefter er forsvundet. Det er det samme manuskript, som Gertz har udgivet under signaturen X, og det kan spores hos

Svaning, Peder Hegelund, Krag og Venusin. Så vidt Karsten Christensen, og det ville sprænge rammen for denne omtale af hans dygtige arbejde på at komme til bunds i problemet, hvis de forskellige grunde for og imod hans løsning skulle diskuteres her, men det er værd at fremhæve, at selv en så kynisk udgiver som Gertz ikke har set alle de muligheder, den uklare overlevering åbner, og at en ny generation derfor har ret til at møde med en anden opfattelse. Der kan læres meget af Karsten Christensens undersøgelse.

Helge Søgaard

Diplomatarium Danicum. 1. række, 6. bind, 1224-1237. Ved Niels Skyum-Nielsen. (C. A. Reitzels Boghandel, 1979). 326 s.

Med en sjælden regelmæssighed fremkommer de enkelte bind af diplomatariet, og med det sidste er det nået så vidt, at kun et bind mangler for at have dækket tiden indtil 1366. Det danske Sprog- og Litteraturselskab har megen ære af udgaven, der realiserer, hvad man har arbejdet på siden det 18. århundrede, og enhver benytter må være taknemmelig for arbejdet, de forskellige medvirkende har lagt i det. Efter planen skal diplomatariet bringe alle aktstykker, der fremtræder som diplomer, men om det vil lykkes, er vel usikkert, da der på de mest uventede steder kan skjule sig hidtil ukendte sager. Det kan dog kun dreje sig om få, og det er mere vigtigt, at udgaven har medført, at hele stoffet igen gennemarbejdes. Adskillige nye resultater er dermed vundet.

Et eksempel kan anføres. Hans Olrik har engang opstillet den teori, at to enslydende privilegier for munkene i Clairvaux fra 1230 fra en kong Valdemar var givet af Valdemar Sejr og hans

ældste søn af samme navn, men på grundlag af en forudgående undersøgelse kan Niels Skyum-Nielsen nu fastslå, at begge diplomer er fra den regerende konges kancelli, uanset at skrift og besegling er forskellig.

Udgaven er nøje gennemset, så der kan gøres opmærksom på, hvor der findes skjulte citater fra biblen, på samme måde som f. eks. M. Cl. Gertz har gjort det i sin udgave af *Vitae sanctorum Danorum*, men også almindelige problemer i forståelsen af sproget er der taget hensyn til, og det har givet anledning til rettelser. En pavebulle fra 1231 til johannitterne »in Dacia« må således udgå, fordi den angår Sverige, idet Dacia her er navnet på hele den nordiske ordensprovins.

Mange diplomer kendes kun gennem afskrifter, og der er lagt et stort arbejde i at nå frem til den mest pålidelige tekst. Som eksempel kan nævnes biskop Tves diplom fra 1227 om Daler kirke og andre i sammenhæng hermed, der har fremkaldt en hel afhandling om overleveringen.

Det første bind af diplomatariet udkom 1938, og i den forløbne tid er der tilvejebragt et uundværligt hjælpemiddel for enhver, der er optaget af dansk middelalders historie og kultur.

Helge Søgaard

Benny Boysen: *Kokholm – væbnerborg og herregård*. (Forlaget Bogtrykkergården, Struer, 1978), 42 sider, ill.

Kokholm er et middelalderligt voldsted i en mose i Resen sogn, Skodborg herred, mellem Struer og Lemvig. Levende og engageret berettes der om røverborgen i folkemunde, Nationalmuseets udgravning i 1920 og borgens placering som en væbnerborg eller »høgerede« i 1300-tallets urolige årtier. Går-

den eksisterede som en beskeden herregård indtil begyndelsen af 1600-tallet, da den sank ned imellem almindelige bondegårde, en skæbne, der er blevet utallige lavedelsgårde til del. I et tillæg fortælles kortfattet om 10 andre gårde på egnen, som i kortere eller længere tid har haft herregårdsstatus. Det er kun et lille hjørne af historien, men førsteklases lokalhistorie. Samme karakter får bogens udstyr.

Paul G. Ørberg

Danske Domme 1375-1662. De private domssamlinger. I: 1375-1553, II: 1554-1569. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab ved Erik Reitzel-Nielsen under medvirken af Ole Fenger. (C. A. Reitzels Boghandel, 1978-1979).

Det danske sprog- og litteraturselskab har atter sat en imponerende kildeudgivelse i værk. I rækken af selskabets udgivelser er tidligere kommet bl. a. Danmarks gamle Landskabslove I-VIII, Danmarks gamle Købstadlovgivning I-IV, Den danske Rigslovgivning indtil 1400 samt Diplomatarium Danicum og Danmarks Riges Breve. Det nye projekt vil komme til at omfatte ca. 900 domme. Dommene i de to nu udkomne bind er alle i rigt mål forsynet med rets-, personal- og lokalhistoriske samt filologiske kommentarer.

Ved private domssamlinger forstås her domssamlinger tilvejebragt på privat initiativ og bestemt til praktisk anvendelse i retslivet. Især det sidste moment betyder, at den retshistoriske forskning vil modtage samlingen med store forventninger. Muligheden for at trænge ned til de dele af retsoverleveringen, som virkelig var gældende ret, skulle øges ved dette initiativ.

Et interessant træk ved datidens domspraksis var, at grænsen mellem